

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

DIGITÁLNÍ UČEBNÍ MATERIÁL

Název projektu	Šablony v SZŠ Příbram
Registrační číslo	CZ.1.07/1.5.003/34.0933
Název materiálu	<i>Nástin české literatury 19. století</i> VY_32_INOVACE_CJ.1.5 Karel Jaromír Erben - Kytice
Vyučovací předmět	Český jazyk a literatura
Tematický okruh	Česká literatura 19. století - romantismus
Autor	Mgr. Alena Šimůnková
Škola	Střední zdravotnická škola a Vyšší odborná škola zdravotnická, Příbram I, Jiráskovy sady 113
Datum vyhotovení	říjen 2013
Datum a místo ověření	5.11.2013 - obor Masér sportovní a rekondiční, třída 4.MSR
Anotace	Materiál je určen pro žáky 2. ročníků středních škol při probírání tematického celku Český literární romantismus . Zaměřuje se na nejvýznamnější dílo K.J.Erbena. Je určen k procvičování učiva – práci s literárním textem a předpokládá základní znalost tohoto díla – jeho přečtení. Žáci si procvičí teorii literatury, ale i lexikologii.
Metodický pokyn	Aktivita – pracovní list - přímá práce žáků – cca 1 vyučovací hodina. Lze doplnit k výkladu , případně jako opakování.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

PRACOVNÍ LIST

Karel Jaromír Erben – Kytice

VÝCHOZÍ TEXT:

Nešťastná' to z chýže žena,
vždycky smutná, vždycky bledá,
vždycky těžce zamyšlena:
od rána až do soumraku
nikdy jasno v jejím zraku,
v noci pak žel spáti nedá.
A když opět na úsvitě
traplivé opouští lože:
„Ach, mé dítě, drahé dítě!
Ach, běda mi! Běda, běda!
Odpusť, milostivý bože!“

OTÁZKY A ÚKOLY K TEXTU:

- 1) Z jaké básně je tento úryvek a podle čeho usuzujete?
- 2) Vysvětlete na tomto úryvku, co znamenají slova **pokání – káti se**
- 3) Jak příběh této ženy skončí a proč?
- 4) V textu vyhledejte: **slovoslednou inverzi, metaforu, básnický přívlastek**
- 5) Jak chápete význam slov: *chýže, žel, traplivé*

Určete, z jaké básně je následující ukázka a vyhledejte v textu básnická obrazná pojmenování, archaismy:

A) „Jaký shon to k mému domu?

Komu zní hodinka, komu?“ –

„Umřela tvá paní milá,
jak by kosou s'ata byla;

zdráva chodíc při své práci,
padla, jako strom se kácí;

B) Viděla jsem skálu nad řekou se pnoucí,

na skále Krokův zlatý hrad;
okolo hradu květnatí palouci
kněžny Libuše květný sad.

Pod hradem dole staveníčko milé-
kněžnina lázeň na řece;
viděla jsem kněžnu tváři ušlechtilé,
ve stříbrokvoucím oblece.

C) „Ho, den je noc, a noc je den-
ve dne mé oči tlačí sen!
Dřív než se vzbudí kohouti
musím tě za svou pojmuti.
Jen neprodlévej, skoč a pojď,
dnes ještě budeš moje choť!“-

D) Seděly jsme také tak
loni pohromadě:
a než rok se obrátil,
dvě nám chybí v řadě!

Jedna, hlavu zavitou,
košiličky šije;
druhá již tři měsíce
v černé zemi hnije...

VÝCHOZÍ TEXT:

„Nic ty se nerouhej, milosti boží!
Dříve než jsem viděl den života prvý,
zapsán jsem peklu otce svého krví
klamem ďábelským – pro pozemské zboží.
Milost boží velká! A znamení kříže
zlámet' i strašlivé pekelné mříže,
porazí Satana se vši jeho mocí!
Milost boží velká! Ta ráčí dáti,
že se slabý poutník co vítěz navrátí,
dobuda zápisu v pekelné noci.“-

Co pravíš?- Za těch let, za čtyřiceti,
bez počtu jsem jich do pekla sklátil,
však se ještě nikdo zpátky nenavrátil!-
Slyš, červe, jsi mladé, heboučké pleti,
byl bys mi dobře, místo tuhé zvěři,
za malou pochoutku dnes na večeri:
ale pustím tě – nechám tebe jíti-
však ještě nikdo, co jich tu šlo koli,
neušel mojí sukovité holi!-
Pustím tě, červe, ale to chci míti:
přísahěj, že po tom věrně mi povíš,
co v pekle uvidíš a čeho se dovíš.“-

OTÁZKY A ÚKOLY K TEXTU:

- 1) Z jaké básně je úryvek. Kdo je oním poutníkem? Co se dovídáme o druhé postavě?
- 2) Báseň je často chápána jako polemika s Máchovým Májem. Objasněte.
- 3) Jaká je idea básně?
- 4) Co znamená označení: *červe*, co symbolizuje *sukovitá hůl* ?
- 5) Vyhledejte v textu **archaismy** a pokuste se je vysvětlit.
- 6) V textu vyhledejte alespoň 2 básnické obrazy a blíže je určete.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

ŘEŠENÍ:

1. TEXT:

- 1) Báseň **Poklad** – pláče pro dítě a pořád se modlí
- 2) Pokání - je v běžné řeči i v náboženském významu symbolická činnost, kterou člověk dává najevo, že pochybil, a snaží se svou vinu odčinit. V křesťanském pojetí znamená výraz lítosti, vnitřního obrácení k Bohu a proměny dosavadního života.
- 3) Protože si žena uvědomuje svou vinu, činí pokání, je jí dítě opět na Velkou noc po roce vráceno.
- 4) **slovosledná inverze** - *Nešťastnáť to z chýže žena, traplivé opouští lože*
metafora – *od rána až do soumraku*
básnický přívlastek – *traplivé, drahé...*
- 5) **chýže** – obydlí, spíše chudé, nehostinné
žel – vyjádření žalu, smutku
traplivé – trápí se tam

ÚRYVKY Z BÁSNÍ:

A) Vrba

básnické prostředky: *jak by kosou sřata byla* - přirovnání
sřata byla – slovosledná inverze
jako strom se kácí – přirovnání
zní hodinka - metafora
archaismy: *shon, chodíc...*

B) Věstkyně

básnické prostředky: *kněžnu tváři ušlechtilé* – slovosledná inverze
stříbroskvoucím, květnatí – epiteton
archaismy: *palouci, lázeň*

C) Svatební košile

básnické prostředky: *mé oči tlačí sen* – personifikace
musím tě za svou pojmout - metafora
archaismy: *neprodlévej, choť*

D) Štědrý den

básnické prostředky: *rok se obrátil* – personifikace
druhá již tři měsíce v černé zemi hnije... - metafora
archaismy: - *zavitou*

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

2. TEXT:

- 1) Záhořovo lože. Poutníka jeho otec upsal ďáblu (list zpečetěný vlastní krví) ještě před jeho narozením. Druhou postavou je loupežník Záhoř, který už zabil mnoho lidí.
- 2) Záhoř také zločinec jako Vilém, ale 90 let se kaje a dojde odpuštění, Záhořovo lože tedy zůstane prázdné, z obou protagonistů se po smrti stanou holubice mířící do nebe.
- 3) Nad „lidským“ zákonem je „zákon boží – zákon lásky“ – odpuštění lze dosáhnout pokáním.
- 4) *červ* – člověk (proti Bohu bezmocný)
sukovitá hůl - Záhoř zde má zářezy podle počtu zabitých lidí, změní se v plodící jabloň
- 5) **archaismy** – zastaralá slova či tvary slov – *klam* – podvod, zklamání
zlámet' – ať zláme – výzva
dobuda – přechodník
ráčí - umožňuje
dáti, jíti – zastaralý tvar infinitivu

Použité zdroje:

ERBEN, Karel Jaromír. *Kytice z pověstí národních*. Dotisk 3. vydání. Praha: Mladá fronta a.s., 2011. 163 s. ISBN 978-80-204-2044-2

Pokud není uvedeno jinak, jsou použité objekty vlastní originální tvorbou autorky.